

kolekcja
niemożliwa

Kolekcja NIEMOŻLIWA **– zielona transformacja sztuki i instytucji kultury**

Czy możliwa jest w pełni zielona transformacja przestrzeni galeryjnych? Z jednej strony Unia Europejska wyznacza ambitne cele – neutralność klimatyczną do 2050 roku, coraz bardziej rygorystyczne regulacje dotyczące emisji i efektywności energetycznej. Z drugiej strony, w praktyce realizacja tych założeń w świecie kultury jest niełatwa. Instytucje artystyczne, projektując wystawy i wydarzenia, muszą godzić potrzeby artystyczne, logistykę, komfort widzów oraz ograniczenia infrastrukturalne. W tym kontekście Galeria za Szybą w Świdniku staje się przestrzenią eksperymentu – miejscem, w którym możliwe jest doświadczenie sztuki w duchu odpowiedzialności ekologicznej. Od progu uwagę przykuwa cisza – zamiast typowego wystawienniczego zgiełku panuje spokój, światło łagodnie odbija się od energooszczędnych monitorów i projektorów, a każdy element przestrzeni został zaprojektowany z uważnością i troską o środowisko. Kolekcja NIEMOŻLIWA to nie tylko wystawa, lecz laboratorium myślenia o sztuce, technologii i ekologii. Projekt Miejskiego Ośrodka Kultury w Świdniku pokazuje, że sztuka może być nie tylko estetycznym doświadczeniem, ale też praktyką odpowiedzialności środowiskowej - procesem, który uwzględnia całe spektrum konsekwencji materialnych, energetycznych i społecznych. To miejsce, gdzie twórcy, kuratorzy i odbiorcy spotykają się, by wspólnie zastanowić się, jak kultura może funkcjonować w świecie, w którym każde działanie pozostawia ślad – i jak ten ślad można minimalizować, nie rezygnując z wartości artystycznych i edukacyjnych. Kolekcja NIEMOŻLIWA staje się przestrzenią nie tylko do oglądania, ale do myślenia, eksperymentowania i uczenia się. Pokazuje, że zielona transformacja instytucji kultury nie jest abstrakcyjnym celem, lecz praktyką możliwą do wprowadzania małymi krokami od zaraz.

Jednym z najbardziej charakterystycznych aspektów projektu jest jego hybrydowość. Zamiast powielania drukowanych katalogów i transportowania dzieł, wprowadzono cyfrową rekrutację, publikację materiałów online, transmisje wernisaży z tłumaczeniem na PJM oraz budowę cyfrowego archiwum. Dzięki temu sztuka staje się dostępna dla osób spoza dużych ośrodków miejskich, a jednocześnie ogranicza się zużycie zasobów i emisję CO₂. Dzięki cyfrowym narzędziom każdy wer-

nisaż, każda interakcja z dziełem staje się doświadczeniem, które nie pozostawia niepotrzebnego śladu. Archiwum Kolekcji NIEMOŻLIWEJ jest nie tylko zbiorem dokumentów lecz przestrzenią, w której wiedza i sztuka cyrkulują bez eksploataowania środowiska. Galerii została doposażona w monitory, projektory i telewizory o niskim poborze energii, wykorzystujące długowieczne źródła światła i tryby Eco, które redukują zużycie energii nawet o 45%. Inteligentne systemy zarządzania obrazem i energią wydłużają żywotność urządzeń, ograniczając ilość odpadów elektronicznych. Dzięki temu technologie stają się sprzymierzeńcem ekologii, a nie dodatkowym obciążeniem dla środowiska.

FOT. MIEJSKI OŚRODEK KULTURY W ŚWIDNIKU

Wystawa Kolekcja NIEMOŻLIWA to prezentacja młodej, polskiej sztuki współczesnej, w której rzeczywistość jest uchwycona z różnych perspektyw i rejestrowana przez czujne, krytyczne oko. W przestrzeni Galerii za Szybą odwiedzający mogli doświadczyć prac fizycznie, ale równie istotne jest cyfrowe życie wystawy. Dzięki starannie opracowanej dokumentacji online, każdy element ekspozycji: od delikatnego haftu na bawełnie, poprzez serigrafie i rysunki cienkopisem, po gipsowe odlewy rzeźbiarskie i grafiki cyfrowe – jest dostępny w formie cyfrowej, tworząc trwały archiwalny zapis kolekcji. To hybrydowe podejście pozwala na doświadczenie sztuki zarówno w przestrzeni fizycznej, jak i wirtualnej, rozszerzając jej zasięg poza granice miasta. Znaczna część prezentowanych prac koncentruje się na intymnym doświadczeniu cielesności. Ciało funkcjonuje w ich przedstawieniach jako siedlisko marzeń, wspomnień, oczekiwań i traum, aktywne i żywe miejsce, które mówi

własnym głosem. Wypowiada się zarówno w kwestiach prywatnych jak i publicznych. Odnosi się do natury, szuka zerwanych połączeń. Współczesna rzeczywistość odciska wyraźne piętno na twórczości młodych artystek i artystów. Wystawa porusza problem wszechobecnej dokumentacji przemocy oraz „wojennego słownika”, który przenika do naszej codzienności. Miasto w Kolekcji NIEMOŻLIWEJ nie jest jedynie tłem wydarzeń, staje się pełnoprawnym aktorem i generatorem znaczeń. W części prac pojawiają się refleksje nad losem architektury modernistycznej oraz nad możliwością przywracania budynkom znaczenia poprzez ich reinterpretację i ponowne wykorzystanie. Inne realizacje budują poetyckie, momentami oniryczne wizje przestrzeni miejskiej, splatając realne zabytki z motywami lokalnego folkloru i wyobraźni. Równolegle artyści eksperymentują z samą percepcją krajobrazu, rozkładają go na fragmenty, upraszczają do rytmu linii i plam barwnych, badając granice rozpoznawalności miejsca. Twórcy i twórczynie udowadniają, że współczesna praktyka artystyczna wymyka się prostym podziałom. Rzemiosło i haptyczność spotykają się tu z narzędziami cyfrowymi, a techniki tradycyjne funkcjonują obok nowych mediów bez hierarchii i napięcia. Wystawa obejmuje zarówno haft na bawełnie, makatki czy serigrafie na tkaninie, jak i malarstwo olejne, pastele oraz drobiazgowo wykonane cienkopisem i żelopisem. Obok fotografii analogowej pojawiają się współczesne obiekty fotograficzne, instalacje rzeźbiarskie z odlewów gipsowych, plakaty wektorowe, grafiki cyfrowe i sitodruki tworząc wielogłosową, technicznie różnorodną panoramę młodej sztuki.

FOT. MIEJSKI OŚRODEK KULTURY W ŚWIDNIKU

ORGANIZATOR

PATRONAT HONOROWY

SPONSOR

Istotnym wymiarem projektu jest jego trwanie poza fizyczną przestrzenią galerii. Dzięki cyfrowej odświeżeniu Kolekcja NIEMOŻLIWA przekracza granice miejsca i czasu – umożliwia śledzenie procesu twórczego, powracanie do poszczególnych prac i uczestnictwo w refleksji nad współczesnością niezależnie od geograficznej lokalizacji odbiorcy. W ten sposób wystawa nie zamyka się wraz z demontażem ekspozycji, lecz funkcjonuje dalej jako żywe archiwum młodego pokolenia, które jest wrażliwe, krytyczne i uważnie reaguje na sygnały płynące z rzeczywistości.

FOT. MIEJSKI OŚRODEK KULTURY W ŚWIDNIKU

Cykl edukacyjny RE:SET, towarzyszący wystawie Kolekcja NIEMOŻLIWA, był przestrzenią refleksji nad ekologią, odpowiedzialnością materiałową i nowymi technologiami w sztuce. Grupa osób zajmujących się edukacją kulturalną i animacją w lokalnych ośrodkach kultury na Lubelszczyźnie przeszła wspólny proces myślowy dotyczący tego, w jaki sposób wystawa staje się procesem energetycznym i materialnym, pozostawiającym ślad w świecie. Podczas wykładów i warsztatów koncepcyjnych uczestnicy dyskutowali o tym, skąd pochodzą materiały, które wykorzystamy? Czy scenografia może zostać ponownie użyta? Jak zminimalizować ślad węglowy transportu dzieł i sprzętu? Choć zajęcia nie obejmowały pracy warsztatowej w sensie fizycznym, ich siła tkwiła w analizie i projektowaniu wystawy w duchu zrównoważonego rozwoju – od koncepcji po potencjalny cykl życia materiałów. W programie RE:SET istotne było pokazanie, że zielone kuratorstwo to nie tylko kompensowanie emisji CO₂, lecz świadome myślenie o całym cyklu życia wystawy. Uczestnicy przyglądali się przykładom instytucji stosujących systemowe strategie zrównoważonego rozwoju, takich jak Tate Modern czy ARoS Aarhus Kunstmuseum, a także praktykom artystów, m.in. Olafura Eliassona, których twórczość łączy doświadczenie estetyczne z refleksją nad klimatem i odpowiedzialnością społeczną. Dyskusje i analizy koncepcyjne pozwalały

zrozumieć, że każdy wybór: od materiałów po sposób ekspozycji, ma wpływ na środowisko, a sztuka może stać się narzędziem zmiany kulturowej i edukacji ekologicznej. Integralną częścią programu była również refleksja nad materiałami i ich obiegiem. Uczestnicy poznawali zagadnienia związane z mikroplastikiem, alternatywnymi tworzywami (PLA, PHA) oraz praktykami upcyklingu. Analiza koncepcyjna takich rozwiązań pozwalała zrozumieć, jak projektowanie z myślą o biodegradowalności czy ponownym wykorzystaniu materiałów może stać się codzienną praktyką instytucji kultury. Materiał przestaje być „odpadkiem”, staje się nośnikiem wartości, kreatywności i świadomości ekologicznej - to refleksja, która wciąga i inspiruje bez konieczności fizycznej produkcji.

FOT. MIEJSKI OŚRODEK KULTURY W ŚWIDNIKU

Kolejnym obszarem dyskusji była sztuczna inteligencja w sztuce. Choć temat był oficjalnie określony jako „generatywność i krytyka algorytmiczna”, warsztaty ujawniały szerszy kontekst emocjonalny i etyczny: AI bywa zarówno narzędziem, partnerem twórczym, jak i źródłem kontrowersji. Uczestnicy analizowali przykłady artystów pracujących z AI – od instalacji wykorzystujących różnorodne archiwa po projekty generatywne – i poznawali podstawową terminologię, taką jak dataset, dane treningowe, fair use czy opt-out. Dyskusje obejmowały także kwestie autorstwa, współautorstwa, odpowiedzialności twórcy oraz materialności dzieła powstałego przy użyciu modeli AI. Zajęcia zachęcały do refleksji nad świadomym i krytycznym wykorzystaniem technologii, nie jako kopiowania gotowych rozwiązań, lecz jako narzędzia twórczego i eksperymentalnego. Kultura i technologia pozostają ze sobą w ścisłym związku nie tylko ze względu na wytwarzania i przetwarzanie treści audio-wizualnych ale także na poziomie pracy z informacją. Kultura w erze danych, bezpie-

czeństwo informacji i cyfrowe kompetencje odbiorców to bardzo aktywny obecnie obszar rozważań. Cyfrowa transformacja redefiniuje sposoby tworzenia, udostępniania i interpretowania kultury, ale niesie ze sobą wyzwania związane z prywatnością, bezpieczeństwem i etyką danych. Uczestnicy spotkań RE:SETowych analizowali mechanizmy algorytmiczne, uprzedzenia systemowe, zjawiska deepfake'ów i dezinformacji, a także potencjalne korzyści płynące z narzędzi cyfrowych. Spotkania były przestrzenią wymiany doświadczeń, krytycznej refleksji oraz wypracowywania rozwiązań wspierających odpowiedzialne i etyczne funkcjonowanie instytucji kultury w cyfrowym środowisku. Opowieść wspierało przekonanie, że w trudnych czasach polaryzacji społecznej kultura pełni rolę infrastruktury bezpieczeństwa, wzmacnia zdolność wspólnoty do krytycznego myślenia, rozpoznawania manipulacji i odbudowywania pola znaczeń.

FOT. MIEJSKI OŚRODEK KULTURY W ŚWIDNIKU

Kolekcja NIEMOŻLIWA pokazuje, że ekologiczne myślenie może przenikać każdy aspekt instytucji kultury: od programów edukacyjnych, przez wybory technologiczne, komunikację i archiwizację, po relacje z lokalną społecznością. Wystawa staje się procesem społecznym, logistycznym i energetycznym, w którym każda osoba uczestnicząca, artystyczna i kuratorska jest świadoma swojego wpływu na środowisko. Dzięki temu projekt nie jest tylko prezentacją młodej sztuki. Staje się laboratorium zielonej transformacji instytucji kultury, pokazującym, jak można w spójny sposób łączyć sztukę, edukację, technologię i odpowiedzialność środowiskową. To miejsce, w którym odwiedzający, uczestnicy warsztatów i kuratorzy doświadczają, że kreatywność i zrównoważony rozwój mogą iść w parze, a sztuka współczesna kształtuje postawy i wyobrażenia o odpowiedzialności wobec świata.

MARTA RYCKOWSKA

MIEJSKI OŚRODEK KULTURY W ŚWIDNIKU REALIZUJE PRZEDSIĘWZIĘCIE GALERIA ZA SZYBĄ: KOLEKCJA NIEMOŻLIWA W RAMACH KRAJOWEGO PLANU ODBUDOWY I ZWIĘKSZENIA ODPORNOŚCI (KPO), W KOMPONENCIE „ODPORNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARKI” JAKO INWESTYCJA A2.5.1. „PROGRAM WSPIERANIA DZIAŁALNOŚCI PODMIOTÓW SEKTORA KULTURY I PRZEMYSŁÓW KREATYWNYCH NA RZECZ STYMULOWANIA ICH ROZWOJU”.

WARTOŚĆ CAŁKOWITA PROJEKTU: 126 006,44 ZŁ
DOFINANSOWANIE W KPO: 90 060,00 ZŁ

ORGANIZATOR

PATRONAT HONOROWY

SPONSOR

Sfinansowane przez
Unię Europejską
NextGenerationEU

PATRONAT HONOROWY
BURMISTRZ
MIASTA ŚWIDNIK
MARCIN DŁOWSKI

